

Список використаної літератури:

1. Чайка Г.Л Культура ділового спілкування менеджера/Г.Л. Чайка.–К.: Знання, 2005. - 442 с.
2. Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи України [Електронний ресурс] <http://www.ssm.kiev.ua/index.php/dopomoga/53-obitnucyz.html>
3. Брасс, А. А. Менеджмент / А. А. Брасс. - М. : Современная школа, 2006. - 352 с.

Изучение моральных принципов менеджера и реализация их в этическом кодексе менеджера на предприятиях для обеспечения эффективной работы организации.

Ключевые слова: менеджер, этика, кодекс, персонал, культура, организация.

The study of moral manager principles and their realization in the Ethical Code of manager at the enterprises to ensure efficient operation of the organization.

Keywords: manager, ethics, code, personnel, culture, organization.

Дата надходження до редакції: 16.04.2013
Рецензент: д.е.н., професор Михайлова Л. І.

УДК 631.1.027

МОНІТОРИНГ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

О. М. Чеботарьова, к.е.н.

Н. І. Тарасенко, аспірант

Науковий керівник - д.е.н., професор Ткаченко В.Г.
Луганський національний аграрний університет

В статті визначено основні тенденції розвитку харчової промисловості України; досліджено діяльність промислових споживачів зерна в Луганській області; проведено аналіз динаміки виробництва борошна, круп і комбікормів переробними підприємствами та згруповано їх залежно від обсягів виробництва продукції.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, зерно, зернове господарство, переробні підприємства, продовольча безпека, харчова промисловість, борошно, крупи, комбікорм.

Постановка проблеми. Агропромисловий комплекс України є єдиною виробничою системою. Особливість цієї системи полягає в тому, що кожна галузь виступає не як самостійний виробник тих чи інших продуктів, а є однією з її технологічних ланок. Будь-яка з них може безперебійно функціонувати лише тоді, коли споживач купує й ефективно використовує продукцію, тому структура й технологія виробництва зернових в Україні повинні пристосовуватись до потреб споживачів, тобто визначатись ринком [1]. Існуючі економічні протиріччя в аграрному секторі країни мають незворотної характер, але, водночас, його нинішній соціально-економічний стан і певна невизначеність результатів на перспективу, вимагають творчого підходу до нової методології господарювання в усіх агропромислових формуваннях. В умовах ринкової економіки покупець товарів або послуг стає господарем положення. Це примушує виробників продовольчих товарів займатися вивченням особливостей функціонування споживчого ринку, а також поведінки самих покупців з метою реалізації виробленої продукції [6].

На сьогоднішній день перед переробними підприємствами постають нові завдання: як раціональніше планувати виробництво, яким чином можна підвищити якість та конкурентоспроможність продукції, як забезпечити збут виробів, що

випускаються. Шляхи вирішення цих завдань слід шукати в особливостях поведінки споживачів, обумовлених, з одного боку, соціально-економічними умовами життя, а, з іншого, в індивідуальних особливостях поведінки споживача, стимулюючою основою якого є потреби та мотиви. Будучи поставленими в ситуацію всезростаючої конкуренції на вітчизняному ринку споживчих товарів, підприємства-виробники товарів першої необхідності, особливо продуктів харчування бажать чітко знати, що і для кого необхідно виробляти, які проекти могли б зацікавити споживачів найближчим часом. У зв'язку з цим одним із завдань, що стоять перед виробниками стає проведення досліджень та ситуаційного аналізу споживчого ринку.

Таким чином, формування ринкової філософії господарювання викликає необхідність реалізації найбільш важливого принципу ринку – відштовхуватися при вирішенні економічних і соціальних завдань від споживача. У зв'язку з цим в процесі своєї діяльності переробним підприємствам необхідно, перш за все, налагоджувати ділові взаємини та орієнтувати партнерів на конкретні результати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми господарської діяльності в зернопродуктовому підкомплексі є об'єктом досліджень таких вітчизняних вчених як В.Г. Андрійчук,

В.І. Богачов, В.Я. Месель-Веселяк, В.П. Рябонь, П.Т. Саблук, В.Г. Ткаченко, М.М. Федоров, О.М. Шпичак, та інші.

На думку П.Т. Саблука зернове господарство, як пріоритетна галузь АПК, визначає його сучасний розвиток і продовольчу безпеку держави в цілому. В цій галузі, яка найбільшою мірою пов'язана з природним середовищем і земельними ресурсами, використовуються основні матеріально-технічні засоби аграрного сектору. Рівень їх використання залежить від організації виробництва, його технології та багатьох інших чинників, у тому числі й кліматичних умов [3].

Отже, ключовою проблемою подальшого розвитку агропродовольчого комплексу в Україні залишається нарощування виробництва зерна. У цьому зв'язку, головним завданням аграрної політики на сьогодні є підвищення продуктивності зернового гектара, стійкості та стабільності зернового виробництва.

Формулювання мети статті. Метою статті є визначення основних тенденцій розвитку харчової промисловості України; дослідження діяльності промислових споживачів зерна в Луганській області; проведення аналізу динаміки виробництва борошна, круп і комбікормів переробними підприємствами та групування їх залежно від обсягів виробництва продукції.

Основний матеріал дослідження. Складовою частиною агропромислового комплексу є харчова промисловість. Харчова промисловість України є стратегічно важливою, оскільки підприємства цієї галузі формують продовольчу безпеку країни, забезпечують населення необхідними продовольчими товарами, витрати на споживання яких складають понад 60% загальних грошових витрат населення [2]. В минулому Україна мала досить розвинуту, структуровану і різноманітну промисловість, яка виробляла великий асортимент продуктів харчування. Економічна роль харчової промисловості в розвитку економіки визначається, насамперед, тим, що вона забезпечує населення продовольством промислового виробництва. За вартістю валової продукції (майже 20%) вона поступається тільки машинобудуванню і металообробці, за кількістю промислового виробництва потенціалу (10,1%) займає третє місце в структурі промислового комплексу, а за вартістю промислово-виробничих фондів – п'яте. Провідними фондами харчової промисловості є: борошномельна, круп'яна, хлібопекарська, цукрова, олійно-жирова, плодоовочевоконсервна, м'ясна, молочна, харчосмакова, кондитерська, виноробна та інші.

Дослідження показали, що найбільшими промисловими споживачами зерна у Луганській області є підприємства борошномельної, круп'яної, комбікормової галузей.

У ході проведеного дослідження проаналізовано 35 переробних підприємств на ринку Луганської області, які були згруповані залежно від обсягу виробництва продукції, в натуральному обсязі (табл. 1).

Для виробництва борошна характерна певна сезонність. Так, найнижчий рівень виробництва спостерігається в першій половині календарного року. Починаючи з червня, коли розпочинається масове збирання зернових культур, переробні підприємства починають нарощувати виробництво.

Крупи займають значне місце в харчуванні людини. Вони характеризуються високою поживністю, засвоюваністю, гарними споживчими якостями і використовуються для приготування супів, каш, кулінарних виробів тощо. Широко застосовуються в громадському та дієтичному харчуванні. Асортимент круп дуже різноманітний, що пояснюється використанням багатьох зернових культур і застосуванням різних способів механічної та гідротермічної обробки.

Луганська область є одним із провідних виробників круп в Україні. Потужності області становлять 15,3% від усіх потужностей круп'яної промисловості України [4].

У подальшому дослідженні нами було згруповано 14 переробних підприємств на ринку Луганської області залежно від обсягу виробництва продукції, що випускається, в натуральному обсязі (табл. 2).

Основу круп'яної промисловості досліджуваної області складають два великих підприємства – ПАТ „Луганськ-Нива” (потужністю 13,5 тис. т на рік) та ДП „Украгротрейд” (106 тис. т/рік). В останні роки значно зросла частка у виробництві круп сільськогосподарських підприємств. Як й у виробництві борошна для виробництва круп характерна як продуктова, так і територіальна спеціалізація. Слід відзначити, що основними видами круп у 2011 р., що виготовлялися підприємствами Луганської області, були: ячна, пшенична, гречана, горох, однак частка інших круп у загальному виробництві не перевищувала 5%.

Необхідно відзначити, що структура виробництва круп в області значно відрізняється від структури їх споживання. За даними вибіркового обстеження продовольчих ринків Луганської області найбільше споживається гречаної та рисової круп (частка складає по 22%), дещо менше гороху та пшона (по 18%). Зазначена різниця у структурах виробництва та реалізації є однією з причин, через які постійно знижується виробництво крупозаводами області. Застаріла технологія виробництва, відсутність коштів на технічне переозброєння та змоги орієнтуватися на запити ринку призводить до втрати ринкових часток найбільшими підприємствами галузі.

Таблиця 1

Групування підприємств виробників борошна в Луганській області
за обсягом виробництва, тис. т.

Назва підприємства	Обсяг виробленої продукції в натуральному виразі, тис. т			
	2009 р.	2010 р.	2011 р.	Темп приросту, %
Великі (обсяг виробництва більше 10 тис. т)				
ПАТ „Луганськмлин”	54856	51927	51754	- 0,33
ТОВ „КХП „Айдар-Борошно”	12283	10543	10233	- 2,94
ТОВ „Лотуре Зернопром”	27425	24861	25240	1,52
Відділення „Новоайдарський переробний комплекс” ПРАТ „СВ Фірма” Агротон”	18612	14564	14783	1,50
Середні (обсяг виробництва від 1 тис. т до 10 тис. т)				
ТОВ „Житниця”	4156	3169	2546	- 19,66
ПАТ „Луганськ-Нива”	7021	5843	4262	- 27,05
ТОВ „АПС-2000”	3535	1618	1596	- 1,35
ТОВ „ОАЗІС”	8720	7400	7980	7,83
ТОВ „Укр- вереск”	9631	7917	7765	- 1,92
Малі (обсяг виробництва до 1 тис. т)				
СП Філії „АГРОГАЗ” ДК „Риб’янцівський СК”	980	620	652	5,16
АФГ „ОЛЕНА”	950	628	426	- 32,2
ПНВСП „Агро-Восток”	823	659	520	- 21,10
СФГ „ПРОГРЕС – 10”	834	528	513	- 2,84
Відділення „Ганусівське” ППССВ Фірма „АГРО”	878	521	315	- 39,53
ДП „Новопсковмлин”	760	500	235	- 53,00
СТОВ „Діброва”	715	412	378	- 8,25
ТОВ „Сільгоспсервіс”	604	495	340	- 31,31
ВП „Підгорівка” ППССВ Фірма	586	372	320	- 13,97
ПСП „Деркул”	544	356	312	- 12,53
СФГ „Пролісок”	496	294	253	- 13,94
ВП „Донцівське” ППССВ	476	241	230	- 4,56
СТОВ „Вікторія”	440	280	160	- 42,85
ВП „Волкодаєво” ППССВ	461	289	174	- 39,79
СФГ „РАДУГА”	486	294	168	- 42,85
ФГ „АЛЬТАИР”	403	286	159	- 44,40
ТОВ „УКРСОЮЗ”	400	277	188	- 32,12
СТОВ ім. Енгельса	396	164	175	6,70
ПСП „ЗЕЛЕНА ДОЛИНА”	382	151	140	- 7,28
ТОВ „ЮСГАР”	374	168	138	- 17,85
ПП „Виробнича- комерційна компанія „УКРАГРОДОН”	262	74	120	62,16
ПП „Виробнича- комерційна компанія „РІЧЕС”	237	26	112	330,76
ПП „Старобільський завод продовольчих товарів”	229	64	58	- 9,37
ТОВ „АГРОСВІТ”	225	74	53	- 28,37
ТОВ „ЗЛАТО СЕВЕР”	220	85	102	20,00
РАЗОМ	159400	135700	132400	-

Джерело: За даними Головного управління статистики в Луганській області

Таблиця 2

Групування підприємств виробників круп Луганської області
за обсягом виробництва, тис. т.

Назва підприємства	Обсяг виробленої продукції в натуральному виразі, тис. т			
	2009 р.	2010 р.	2011 р.	Темп приросту, %
Середні (обсяг виробництва від 1 тис. т до 10 тис. т)				
ПАТ „Луганськмлин”	9531	6425	9024	40,45
ПАТ „Луганськ-Нива”	7276	5534	6073	9,73
ДП „УКРАГРОТРЕЙД”	6658	4736	5024	6,08
ТОВ „СІЛЬГОСПСЕРВІС”	4131	1860	2324	24,94
Малі (обсяг виробництва до 1 тис. т)				
СП Філії „АГРОГАЗ” ДК „Риб’янцівський СК”	514	483	521	7,86
СТОВ „ЗОРЯ”	525	434	478	10,13
ПСП „ДЕРКУЛ”	478	364	442	21,43
ФГ „АЛЬТАИР”	323	315	367	16,51
ПСП „АГРО-98”	216	235	341	45,11
ПП „Завод продовольчих товарів „КАРЄ”	178	152	198	30,26
ВП „ПІДГОРІВКА” ППССВ Фірма	150	113	136	20,35
ТОВ „УКР-ВЕРЕС”	156	117	124	5,98
ПП „Старобільський завод продовольчих товарів”	64	32	48	50
РАЗОМ	30200	20800	25100	-

Джерело: За даними Головного управління статистики в Луганській області

Зменшення виробництва круп в області є проблемою найбільших спеціалізованих підприємств області ПАТ „Луганськ-Нива”, ДП „Укragротрейд”, що спеціалізується на переробці гороху. Зменшенню виробництва круп є багато причин, серед яких одна область не в змозі забезпечити сировиною спеціалізоване підприємство, потужність якого складає 15% загальнодержавних. В такій ситуації виникає необхідність удосконалення системи заготівлі сировини та з'являється сумнів у необхідності проведеної приватизації даного підприємства. Лише потужна державна структура, така як ДАК „Хліб України” могла забезпечити потреби підприємства у зерносировині. Зростання вартості міжобласних перевезень також не сприяло покращенню рівня забезпечення сировиною.

Іншою причиною різкого падіння виробництва на підприємстві є його розмір. Необхідно зазначити, що зменшення виробництва круп відбулося лише на великих підприємствах, оскільки малі за розмірами крупощехи створені на міжгосподарській або внутрігосподарській основі, без значних зусиль можуть забезпечити себе сировиною та знайти збут власній продукції. Негативним моментом для великого підприємства є значний розмір постійних витрат – амортизації, оплати апарату управління.

На прикладі галузі крупно виробництва області ми бачимо в дії механізм ринкового саморегулювання. Великі підприємства, що не в змозі самостійно забезпечувати сировиною потреби виробництва, втрачають ринкові ніші через значне зростання собівартості продукції. У той самий час більшість інших підприємств за допомогою проведеної модернізації виробництва, відносно легкої зміни продуктової орієнтації мають змогу нарощувати виробництво і не втратити своєї ринкової позиції.

Комбікормова промисловість є заключною у дослідженні галузей первинної переробки зернових у Луганській області. В даний час дана галузь є найменшим промисловим споживачем зерна в регіоні, але роль виробництва комбікормів важко переоцінити. Зменшення виробництва комбікормів в Луганській області зокрема, та в Україні в загалі спричинено, перш за все, кризою в галузі тваринництва. За період 2008-2010 рр. виробництво комбікормів у Луганській області зменшилося в 2,1 рази.

У виробництві комбікормів виділяють три групи підприємств. До першої групи належать заводи системи хлібопродуктів, які мають потужності 215 – 5660 т комбікормів на добу. Таких підприємств у Луганській області п'ять – ТОВ „Фідлайф”, ПАТ „Луганськмлин”, „Свердловський комбікормовий завод” – ФІЛІЯ ТОВ, „Сільськогосподарська фірма „Агроукрптах”, Сільськогосподарське ТОВ „АВІС”. Ці заводи виготовляють в основному повнораціонні комбікорми та білково-

вітамінні добавки. Загальна потужність цих підприємств перевищує 600 тис. т комбікормів на рік. Гранульовані комбікорми виготовляє лише ПАТ „Луганськмлин”. Друга система представлена 13 міжгосподарськими заводами виробничою потужністю 50-150 т/добу. Третьою, найбільш розгалуженою, виробничою структурою є сітка внутрігосподарських цехів по виробництву комбікормів, яка в основному забезпечує внутрігосподарські потреби аграрних підприємств.

Загальні потужності комбікормових заводів системи хлібопродуктів досліджуваної області станом на 1.01.2011 р. складають 666 тис. т комбікормів та білково-вітамінних добавок на рік; з них 165 тис. т – потужності з виробництва гранульованих комбікормів. З урахуванням того, що виробництво комбікормів підприємствами, які належать до системи хлібопродуктів у 2011 р. становило 8709 т, коефіцієнт використання потужностей даними підприємствами області становить лише 1,3%. Коефіцієнт використання потужностей у 2005 р. становив 37% і в період 2005-2011 рр. мав стійку тенденцію до спаду.

Висновки та пропозиції. В результаті дослідження визначено, що найбільшими промисловими споживачами зерна у Луганській області є підприємства борошномельної, круп'яної, комбікормової галузей. Функціонуючі підприємства даної галузі були диференційовані на три групи: великі, середні, малі, тому що ступінь впливу досліджуваних чинників і стійкість до їх дій в підприємствах груп – різний.

На сьогоднішній день зберігається тенденція щодо значного зниження обсягів виробництва борошна підприємствами Луганської області. Поряд із тим, що зменшилась кількість виробленого борошна, також змінилась структура виробництва – зменшилась частка великих підприємств і зросла питома вага підприємств підсобної промисловості.

Луганська область є одним із провідних виробників круп в Україні. Потужності області становлять 15,3% від усіх потужностей круп'яної промисловості України. В останні роки в результаті кризи значно зменшилось виробництво круп з 30,2 тис. т у 2009 р. до 25,1 тис. т у 2011 р. Основу круп'яної промисловості області складають два великих підприємства – ПАТ "Луганськ-Нива" (потужністю 13,5 тис. т на рік) та ДП "Укragротрейд" (106 тис. т/рік). У 2011 р. основними видами круп, що виготовлялися підприємствами області, були: ячна, пшенична, гречана, горох. Частка інших круп у загальному виробництві не перевищувала 5%.

Комбікормова промисловість є заключною галуззю первинної переробки зернових у Луганській області. В даний час галузь є найменшим промисловим споживачем зерна в регіоні, але роль виробництва комбікормів важко переоцінити. Зменшення виробництва комбікормів в облас-

ті зокрема та в Україні в цілому, спричинено перш за все кризою в галузі тваринництва. За період 2009-2011 рр. виробництва комбікормів у Луганській області зменшилося в 2,1 рази. Зменшення частки великих підприємств-виробників комбіко-

ормів характерна не лише для Луганської області, а й для України в цілому. Таке становище викликає зменшення привабливості виробництва комбікормів.

Список використаної літератури:

1. Аграрная реформа в Украине: результаты, проблемы, перспективы завершения : монография / под общ. ред. В. Г. Ткаченко и В. И. Богачева. – Луганск : Книжк. світ, 2006. – 228 с.
2. Аграрний сектор економіки України : (стан і перспективи розвитку) / [Присяжнюк М. В., Зубець М. В., Саблук П. Т. та ін.] ; за ред. М. В. Присяжнюка, М. В. Зубця, П. Т. Саблука та ін. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 1008 с.
3. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку / за ред. П. Т. Саблука та ін. – К. : ІАЕ УААН, 2003. – 764 с.
4. Бойко В. І. Зерно і ринок : монографія / В. І. Бойко. – К. : ННЦ ІАЕ, 2007. – 312 с.
5. Продовольственная безопасность Украины: состояние, механизм обеспечения, проблемы: [монография] / [Ткаченко В. Г., Богачев В. И., Бабак Ю.Н. и др.]. – Луганск : Книж. світ, 2004. – 152 с.
6. Шпичак О. М. Сільське господарство України на початку та в кінці ХХ століття / О. М. Шпичак. – К. : Ін-т аграрної економіки, 2000. – 74 с.

В статье определены основные тенденции развития пищевой промышленности Украины; исследована деятельность промышленных потребителей зерна в Луганской области; проведен анализ динамики производства муки, круп и комбикормов перерабатывающими предприятиями и сгруппировано их в зависимости от объемов производства продукции.

Ключевые слова: агропромышленный комплекс, зерно, зерновое хозяйство, перерабатывающие предприятия, продовольственная безопасность, пищевая промышленность, мука, крупы, комбикорм.

Principal trends of development of food industry in Ukraine were defined; activities of industrial consumers of grain in Luhansk region were researched; production dynamics of flour, cereals and mixed fodder by processing enterprises were analyzed; they were also grouped depending on amount of production.

Key words: agricultural sector, grain, grain farming, processing enterprises, food safety, food industry, flour, cereals, mixed fodder.

Дата надходження до редакції: 26.04.2013
Рецензент: д.е.н., професор Гончаров В.М.

УДК 330.35:664.6

ОСНОВНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ХЛІБОПЕКАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

С. П. Дунда, к.е.н., Національний університет харчових технологій

Дослідження присвячено пошуку шляхів розвитку хлібопекарних підприємств з метою забезпечення їх ефективної діяльності та конкурентоспроможності.

Постановка проблеми. Умови діяльності сучасних підприємств характеризуються наявністю конкуренції, динамічністю кон'юнктури ринку, змінами у зовнішньому середовищі, глобалізаційними процесами, тому довгострокове функціонування підприємства можливе тільки за наявності його розвитку. Управління розвитком підприємств спрямовано на підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності, від рівня їх розвитку залежить процес виробництва матеріальних благ, задоволення потреб та життєвий рівень населення, економічна та екологічна безпека країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Управління підприємствами є предметом наукових досліджень українських та зарубіжних учених:

Р. Акоффа, І. Ансоффа, О. Бутнік-Сіверського, В. Василенко, С. Гуткевич, О. Драган, П. Друкера, М. Коденської, Д. Крисанова, Т. Мостенської, М. Пархомець, Р. Петухова, Г. Підлісецького, Ю. Погорелова, В. Поно-маренко, М. Портера, О. Раєвньої, П. Саблука, А. Стріклєнда, А. Томпсона, А. Тонких, Р. Фатхутдінова, І. Федулової, З. Шершньової та ін.

Поглиблене наукове дослідження з даної тематики пов'язане з визначенням основних шляхів розвитку підприємств хлібопекарної галузі.

Постановка завдання. Метою статті є визначення основних шляхів розвитку підприємств хлібопекарної галузі.

Виклад основного матеріалу досліджен-